

ROCKY ROAD

HYVINVOINTIYHTEISKUNNASTA VASTUUYHTEISKUNTAAN

ANNAMARI JUKKO
2022

HYVINVOINTI- VAI PAHOINVOINTIVALTIO

Suomi on hyvinvointivaltio, mutta samanaikaisesti pahoinvointivaltio. Yli miljoona suomalaista kokee itsensä yksinäiseksi jatkuvasti tai hyvin usein. Joka kymmenes aikuinen syö mielialalääkkeitä. Joka päivä kymmenen suomalaista jää työkyvyttömyyseläkkeelle masennuksen takia. Nuoria, jotka ovat suorittaneet vain perusasteen tutkinnon ja jotka ovat työttömiä työnhakijoita tai kokonaan työvoiman tai koulutuksen ulkopuolella on 60 000. Maahanmuuttajat integroituvat yhteiskuntaan hitaasti. Terveystieteiden euroista joka kymmenes käytetään ylipainosta johtuvien sairauksien hoitoon.

Hyvinvointivaltiossa ongelmien ratkaisu on raha: annetaan ihmisille enemmän taloudellista tukea tai palkataan enemmän terapeutteja, sosiaalityöntekijöitä ja opettajia. Ongelmat ovat kuitenkin syntyneet yhteiskunnan rakenteiden muuttuessa, joten ne voi ratkaista vain vaikuttamalla yhteiskunnan rakenteisiin. Yksinäisyys ei aiemmin ollut Suomessa samanlainen ongelma kuin nyt. Perheet ja suvut olivat suuria, ja tavaran tai palvelun hankkiminen merkitsi toisen ihmisen kohtaamista ruokakaupassa, pankissa, verovirastossa tai lippukasalla. Ihmisten fyysinen kunto säilyi vähintään kohtuullisena, kun valtaosaan ammasteista liittyi ruumiillista työtä ja kodinkoneita ei ollut.

HYVINVOINTIYHTEISKUNNASTA VASTUUYHTEISKUNTAAN

Suomesta rakennettiin itsenäistymisen jälkeen oikeusvaltio. Samanaikaisesti alettiin rakentaa hyvinvointiyhteiskuntaa. Nyt on aika ottaa seuraava askel ja ryhtyä rakentamaan hyvinvointiyhteiskunnan rinnalle vastuuyhteiskuntaa. Vastuuyhteiskunnassa ongelmien ratkaisu ei ole taloudellinen, vaan ihmiset löytävät avun sosiaalisista suhteista ja verkostoista. Vastuuyhteiskunnassa yhteiskunnan tehtävä on etsiä sellaisia rakenteellisia ratkaisuja, jotka mahdollistavat sosiaalisten suhteiden ja verkostojen syntyminen ja saavat ihmiset kantamaan vastuuta toisistaan.

Voidakseen hyvin ihminen tarvitsee kokemuksen kuulumisesta yhteisöön ja mielekästä tekemistä. Useimmille ihmisille työ mahdollistaa nämä asiat. Monilta työttömiltä ne puuttuvat ja työn vastaanottaminen merkitsee siten elämänlaadun kohenemista. Työtön ei aina halua ottaa vastaan mitä työtä tahansa, koska hänen taloudellinen tilanteensa ei työn vastaanottamisen seurauksena kohene vaan voi jopa heikentyä. **Rocky Road -malli**, jonka esittelen, haastaa tämän ajattelutavan. Työn vastaanottamista ei tarkastella enää ainoastaan taloudellisena kysymyksenä: ”Jos otan vastaan työtä, mutta taloudellinen tilanteeni ei kohene, minun ei kannata mennä töihin.” Rocky Road -mallissa rahan sijaan **tarkastelun kohteeksi otetaan vaihtoehtokustannukset**: ”Kotiin jäämällä passivoidun, masennun, tulen yksinäisemmäksi, fyysinen terveyteni heikkenee ja lapseni saavat vahingollisen mallin. Siispä minun kannattaa mennä töihin - tai Rocky Road -ryhmään, jos en tällä hetkellä pysty työllistymään.” Rocky Road -malli näyttää kepillä, mutta maistuu porkkanalta.

Tekstin yhteydessä olevat esimerkit ovat todellisesta elämästä, mutta henkilöiden nimet ja joissain tapauksissa myös yksityiskohtia on muutettu henkilöiden yksityisyyden suojaamiseksi.

Pekka on varastotyöntekijänä pienessä firmassa. Pekalla on takanaan monta vaikeaa vuotta: avioero ja vuosien juomaputki. Alkoholista Pekka on päässyt eroon, mutta tupakkaa kuluu yhä aski päivässä. Yhtenä keväänä varastoon tulee harjoittelujaksolle Kaisa. Pekka ja Kaisa viihtyvät hyvin yhdessä ja alkavat tavata myös vapaa-ajalla. Kaisa on pitkään ollut masentunut ja yksinäinen ja ystävyys aktiivisen Pekan kanssa saa ihmeitä aikaan. Koska Kaisa ei polta, Pekka alkaa vähitellen vähentää tupakointiaan ja lopettaa sen lopulta kokonaan. Koska Kaisa on aina ollut urheilullinen, liikunnasta tulee luonnollinen osa Kaisan ja Pekan yhteistä vapaa-ajanviettoa.

ROCKY ROAD ELI RORO-MALLI

Pekan ja Kaisan ystävyys kertoo sen, mistä Rocky Road -mallissa on kysymys. Malli perustuu siihen oletukseen, että aivan tavallinen ihminen voi lisätä merkittävällä tavalla toisen aivan tavallisen ihmisen henkistä ja fyysistä hyvinvointia – edellyttäen, että heidät saadaan kohtaamaan toisensa. Hyvinvointiyhteiskunta-ajattelun mukaan Kaisalle olisi pitänyt maksaa ammattilaisen tarjoama terapia ja Pekalle toisen ammattilaisen tarjoama vieroitus tupakasta -kurssi. Vastuuyhteiskunta-ajattelun mukaan he auttoivat toisiaan. Pekka ja Kaisa tutustuivat toisiinsa työelämässä. Rocky Road eli RoRo-mallissa on kysymys työttömistä.

RoRo-mallissa suurimmissa kaupungeissa työttömäksi jäänyt ihminen liitetään automaattisesti johonkin RoRo-ryhmään. Ansiopäivärahaa nauttiva työtön voi kieltäytyä ryhmään liittymisestä, mutta silloin hän menettää verovaroilla rahoitetun osuuden ansiopäivärahastaan. Ryhmässä työtön tekee asioita, jotka parantavat hänen omaa fyysistä ja henkistä hyvinvointiaan sekä edesauttavat hänen työllistymistään. Samanaikaisesti hän ryhmän jäsenenä edistää myös toisten ihmisten - joko ryhmäläisten tai ulkopuolisten - fyysistä ja henkistä hyvinvointia ja edesauttaa toisten ryhmäläisten työllistymistä. **Ryhmä tarjoaa ihmiselle arkirytmien, sosiaalisen yhteisön sekä merkityksellistä tekemistä.**

Kun alokas astuu palvelukseen, hän huomaa nopeasti, että rajat ovat selvät: Varuskunta-alueelta poistutaan vain harjoituksissa ja lomille ei lähdetä milloin huvittaa. Herätys on klo 6, aamiainen klo 6.30, ensimmäinen koulutus klo 8. Rajojen lisäksi alokas saa vahvan kokemuksen kuulumisesta joukkoon. Hän asuu tuvassa, jonka jäsenet tekevät kaiken yhdessä. Kun marssilla joku väsyä, toiset ottavat kantaakseen hänen aseensa. Jos se ei riitä, he kantavat myös hänen reppunsa. Jos sekään ei riitä, toiset kantavat uupuneeen toverinsa.

Varusmiehen päiväraha on vaatimaton, mutta hän saa päivärahan lisäksi kaiken sen, mitä ihminen elämässään tarvitsee. Hän saa yhteisön, jolle hän on merkityksellinen ja joka pitää hänestä huolen. Hän saa elämän perustarpeet eli arkirytmien, ravinnon, vaatteet ja terveystalvut. Hän saa mielekästä toimintaa, joka ylläpitää hänen fyysistä ja henkistä terveyttään. Ei ole ihme, että useimmille nuorille varusmiespalvelus Suomen puolustusvoimissa on vahvasti positiivinen kokemus. Joillekin nuorille, joiden vanhemmilla ei ole ollut riittäviä voimavaroja vanhemmuuteen, se voi olla elämän ensimmäinen kokemus sanaparista rajat ja rakkaus.

NIMEN TARINA

Mallin työnimi, Rocky Road, tulee monelle suomalaiselle tutun leivonnaisen nimestä. Wikipedian mukaan Rocky Road -leivonnainen kehitettiin 1800-luvulla Australiassa, kun piti keksiä, mitä tehdä kuljetuksen aikana pilaantuneille herkuille. Ne päätettiin pistää yhteen ja sekoittaa suklaan joukkoon, jolloin tuloksena oli salonkikelpoinen herkku.

Moni pitkäaikaistyötön ja satoja työhakemuksia lähettänyt henkilö kokee, ettei ole enää kelvollinen työmarkkinoille. Rocky Road, kivinen tie, kuvaa työllistymisen matkaa. Rocky Road -ryhmässä matkaa ei tarvitse taivaltaa yksin vaan ihmisen rinnalla kulkee joukko tukea tarjoavia matkakumppaneita. **Rocky Road -nimi lyhenee suomeksi helposti muotoon RoRo.** Kuljetusalalla ro-ro-aluksilla tarkoitetaan laivoja, joihin lasti rullataan lähtösatamassa sisään ja määränpäässä ulos (roll on, roll off). Tämä on myös Rocky Road eli RoRo-ryhmien idea. Työtön tulee ryhmään ja viipyy ryhmässä kuukauden, vuoden tai useita vuosia. Sinä aikana hän löytää omat voimavaransa, auttaa muita ja palaa työelämään. Joidenkin ihmisten kohdalla avoimille työmarkkinoille siirtymiseen tarvitaan pysyvä, tälle henkilölle korvamerkitty palkkatuki, jollaista **Osmo Soininvaara** esittää kirjassaan *2020-luvun yhteiskuntapolitiikka* (2021). Tämä palkkatuki eroaa nykyisestä siten, että se ei ole sidottu tiettyyn työpaikkaan vaan työntekijä voi vapaasti hakeutua uuteen työhön palkkatuen säilyttäen. Nekin ryhmäläiset, jotka eivät lopulta kykene palaamaan työelämään vaan siirtyvät ryhmästä eläkkeelle, selviävät elämässä paremmin saadessaan ryhmästä ystäviä, tukea itsetunnolleen ja apua elämänhallintaan.

RYHMIEN RAKENNE

Yhteen RoRo-ryhmään kuuluu noin 30 ihmistä. Ryhmä toimii 4-6 tuntia päivässä, 3-5 päivänä viikossa. Kaikki ryhmäläiset eivät ole koko ajan yhdessä vaan he toimivat yksin, pareittain tai ryhmissä. Koska RoRo-toiminta on toiminnallisesti verrattavissa työhön, ryhmäläisillä on normaalit arkipyhävapaat ja toiminta kerryttää lomapäiviä. **Pitkäaikaistyöttömyydestä voi siis päästä lomalle**, millä on positiivinen merkitys ihmisen henkiselle hyvinvoinnille. Ryhmälle voidaan myös myöntää ylimääräisiä vapaapäiviä. Kaikkien ryhmäläisten kannattaa tukea ryhmään kuuluvien maahanmuuttajien kielenoppimista, koska ryhmä saa vapaa-päivän, kun maahanmuuttaja läpäisee suomen kielen tasokokeen. Ryhmän jäsenten kannattaa tukea toisiaan terveellisten elintapojen omaksumisessa, koska koko ryhmälle myönnetään vapaapäivä, kun joku onnistuu ryhmän tuella jossain elintapamuutoksessa kuten pääsee eroon tupakasta tai onnistuu saamaan kolesteroliarvonsa lääkärin kanssa sovittuun tavoitetasoon.

RoRo-ryhmä on kuin työyhteisö: se juhlii yhdessä onnistumisia, viettää pikkujouluja ja järjestää jonkin tapahtuman ryhmäläisille perheineen. RoRo-toimintaan osallistuvalla on oikeus saada jakson päätteeksi todistus, jossa kerrotaan, millaisiin tehtäviin hän on osallistunut. Halutessaan ryhmäläinen saa todistukseensa myös arvioinnin suoriutumisesta ja käytöksestä. Jollekin nuorelle tämä voi olla ensimmäinen työtodistuksen kaltainen todistus.

RYHMIEN VETÄJÄT

Jokaisella ryhmällä on palkattu vetäjä, joka haastattelee ryhmään tulijat. Hänen tehtävänsä on selvittää kunkin henkilön vahvuudet, osaaminen, kiinnostuksen kohteet ja mahdollinen tuen tarve. Näin löydetään kullekin henkilölle sopivat tehtävät, mutta myös hänen tarvitsemansa toisten ryhmäläisten tarjoama tuki – tai hänet voidaan tarvittaessa ohjata ammatti-avun piiriin. Vetäjä pohtii ryhmään tulijan kanssa, millaisten esteiden pitäisi poistua, jotta henkilö pystyisi työllistymään.

Hyvä RoRo-ryhmän vetäjä on empaattinen mutta jämäkkä ja hänellä on hyvä ihmistuntemus. Ryhmän vetäjiksi sopivat ihmiset, joilla on monipuolinen työ- ja elämäkokemus. Ryhmän vetäjän tulee olla taitava organisaattori, joka kykenee verkostoitumaan erilaisten paikallisten toimijoiden kanssa. Hänen tulee myös kyetä saumattomaan yhteistyöhön sekä työvoima- että sosiaaliviranomaisten kanssa.

TOIMINNAN KUSTANNUKSET

RoRo-toiminta tulee organisoida siten, että yhteiskunnalle aiheutuvat kustannukset minimoidaan. Ryhmät tarvitsevat kokoontumistilan, mutta monenlaiset järjestelyt ovat mahdollisia. Aamupäiväryhmien voi olla mahdollista käyttää nuorisotaloa ja iltapäivä- tai iltaryhmien jonkin koulun tiloja. Vanhusten palvelutalo tai hoivakoti voi myös antaa ryhmän käyttöön tilan, jos ryhmä tukee toiminnallaan asukkaiden hyvinvointia.

Toiminta aiheuttaa jonkin verran matkakuluja, koska RoRo-ryhmässä tulee olla erilaisia ihmisiä, ja asuinalueet suuremmissa kaupungeissa ovat jo jonkin verran sosioekonomisesti eriytyneet. RoRo-toiminnassa yksi kantava periaate on kuitenkin se, että **hyötyliikunnasta tulee oleellinen osa ihmisten elämää**, joten muutaman kilometrin matkat voidaan lähtökohtaisesti kävellä.

RoRo-toiminnan suurinta kustannuserää edustavat ryhmänvetäjien palkat. Jos ajatellaan, että nimenomaan suurimpien kaupunkien työttömät, 100 000 henkilöä, liitetään noin 30 hengen suuruisiin RoRo-ryhmiin, ryhmiä pitäisi muodostaa 3 300. Jos yhden ryhmänvetäjän kokonaispalkkakulut ovat 4 500 €/kk, koko RoRo-toiminnan vuosittaiset palkkakulut ovat 180 miljoonaa euroa.

Koska kyseessä on aktiivimalli, säästöä syntyy siitä, että osa työttömistä hakeutuu mieluummin koulutustaan vastaamattomaan työhön kuin liittyy osaksi RoRo-ryhmää. Osa ansiosidonnaista työttömyysturvaa nauttivista jäänee myös ryhmän ulkopuolelle. Tällöin yhteiskunnan rahoittama osuus heidän työttömyysturvastaan säästyy.

SYRJÄYTYMISEN KUSTANNUKSET

Yhden nuoren syrjäytyminen maksaa yhteiskunnalle keskimäärin 1,2 miljoonaa euroa ja yhden vangin kymmenen vuoden jakso suljetussa vankilassa 800 000 euroa. Jos joka kahdeskymmenes ryhmä onnistuisi vuosittain palauttamaan yhden syrjäytymisvaarassa olevan nuoren tai vankilasta vapautuneen henkilön työelämään, koko vuosittainen 180 miljoonan euron palkkasumma palautuisi yhteiskunnalle takaisin. On hyvin todennäköistä, että sekä ihmisten fyysinen että henkinen terveys kohenee RoRo-ryhmissä, millä on suora vaikutus terveydenhuollon kustannuksiin. Yksin nämä vaikutukset olisivat luultavasti pitkällä aikavälillä niin merkittäviä, että ne kattaisivat vähintään toiminnan aiheuttamat palkkakulut.

YKSI IHMISSUHDE VOI MUUTTAA IHMISEN KOKO ELÄMÄN

Suomalaisen yhteiskunnan kipeitä ongelmia ovat yksinäisyys, masennus, elintasosairaudet, yhteiskunnan jakautuminen, sosiaalisen liikkuvuuden hidastuminen, ylisukupolvinen työttömyys ja syrjäytyminen sekä maahanmuuttajien hidas integroituminen. RoRo-ryhmät auttavat ratkaisemaan näitä ongelmia saattamalla yhteen ihmisiä, jotka eivät muuten koskaan kohtaisi toisiaan.

JOKA VIIDES SUOMALAINEN ON YKSIÄINEN

Jo ennen koronaa viidesosa suomalaisista koki itsensä yksinäiseksi. Monen suomalaisen yksinäisyyden taustalla on päiväkodista tai koulusta alkanut kiusaaminen. **Yksinäisyys voi kuitenkin yllättää kenet tahansa**, myös ulospäinsuuntautuneen ja sosiaalisen ihmisen. Jokin muutos elämäntilanteessa kuten muutto toiselle paikkakunnalle, läheisen ihmisen kuolema, ero puolisosta tai työttömäksi jääminen voi aiheuttaa sen, että ihminen ei osaakaan toimia sosiaalisesti uudessa tilanteessa. Hän jää yksin. Jos tilanteeseen ei tule ulkopuolelta apua, ihmisen tilanne yleensä pahenee. Hän alkaa vähitellen uskoa olevansa yksin siksi, että on jollain lailla huono eikä hänen seuransa kelpaa toisille.

Keskimääräistä enemmän yksinäisyyttä kokevat työttömät, yli 65-vuotiaat, työkyvyttömyyden perusteella eläkkeellä olevat sekä yksinhuoltajat ja yksinasuvat. Ihmisen kokemana yksinäisyys ei ole vain tunne vaan se on mitattavissa oleva asia. Niillä ihmisillä, jotka kokevat yksinäisyyttä, on vähemmän merkityksellisiä sosiaalisia suhteita kuin muilla.

Juuri tämä on vaikeinta ihmisten kanssa olemisessa, tämä ristiriita että samalla haluaa olla tekemisissä ja samalla ei halua. Haluaa koska se on ainut keino selvitä hengissä, ainut keino nujertaa yksinäisyys, joka syövyttää hitaasti sisältä. Ja ei halua, koska jokainen ihmiskontakti on riski. Jokainen sosiaalinen tilanne antaa toiselle mahdollisuuden sanoa: ”Ole hyvä ja poistu. Kukaan ei halua nähdä sua. Kuole.”

Ote Antti Röngän omaelämäkerrallisesta romaanista Jalat ilmassa (2019), jossa hän kertoo koulukiusatun uudesta alusta opiskelupaikkakunnalla

YKSIÄISYYS ON TERVEYSRISKI

Juho Saaren toimittamassa teoksessa *Yksinäisten Suomi* (2016) kerrotaan yksinäisyyden kielteisistä vaikutuksista ihmisen terveyteen. Yksinäisen immuuni- ja stressihormonien säätelyjärjestelmä reagoi muita ihmisiä voimakkaammin erilaisiin stressitekijöihin. Tällä on vaikutus vastustuskykyyn. Sydän- ja verisuonisairauksien sekä ylipainon riski kasvaa. Nämä sairaudet puolestaan heikentävät aivo- ja mielenterveyttä. Yksinäisen motivaatio pitää huolta itsestään ja terveydestään on usein heikompi kuin muiden. Yksinäisyys lisää alkoholin ja muiden päihteiden liikkakäyttöä. Yksinäisyys aiheuttaa mitattavissa olevaa kipua ja muutoksia aivoissa. Se on dementian riskitekijänä lähes yhtä vahva kuin matala koulutustaso tai liikunnan puute.

YKSINÄISELTÄ PUUTTUU TUKIVERKOSTO

Yksinäisyys ei aiheuta vain henkisiä ja fyysisiä haittoja, vaan yksinäisyys merkitsee myös sitä, että ihmiseltä puuttuu monella tavalla hyödyllinen tukiverkosto. Juho Saari tarkastelee kirjassaan *Yksinäisten yhteiskunta* (2010) niitä erilaisia käytännön hyötyjä, joita ystävyys-suhteet ihmiselle tarjoavat. Ystävältä ihminen voi saada muuttoapua tai lainaksi rahaa. Ystävän kautta hän voi saada tiedon uudesta työpaikasta tai hyödyllisestä nettisivustosta. Ystävän antama henkinen tuki voi olla tarpeen muutostilanteissa eli kun ihminen vaihtaa työ- tai opiskelupaikkaa, hänen lähiomaisensa kuolee tai hän käy läpi avioeron. Ystävyys-suhteet liittyvät myös arvostukseen ja statukseen. Jos ihmisellä on tietty henkilö ystävänä, häneen suhtaudutaan eri tavalla kuin jos hänellä ei ole tätä ystävyyssuhdetta. Ystävyys-suhteiden kautta ihminen kokee hyväksyntää ja saa kokemuksen kuulumisesta joukkoon.

Ihminen, jolla on ystäviä, tulee toimeen elämässään monella tapaa paremmin kuin yksinäinen.

RORO-RYHMÄT YKSINÄISYYDEN VÄHENTÄJINÄ

RoRo-mallin käyttöönoton merkittävin vaikutus olisi todennäköisesti suomalaisten yksinäisyyden vähentyminen. Ryhmä mahdollistaa ystävyystymisen sekä toisten ryhmäläisten että mahdollisesti myös heidän perheenjäsentensä tai ystäviensä kanssa eli sosiaalisten verkostojen laajentamisen. **Ryhmäläiset voivat helpottaa vanhusten yksinäisyyttä** kirjoittamalla tuntemattomille vanhuksille kirjeitä ja kortteja sekä vieraillemalla palvelutaloissa ja hoivakodeissa keskustelemassa, pelaamassa tai laulamassa vanhusten kanssa tai tanssittamassa senioreita. Ryhmäläiset voivat helpottaa yksinäisyyttä myös kouluttautumalla ryhmäajalla Palvelevan puhelimen, Kriisipuhelimen tai Mieli ry:n vapaaehtoiseksi puhelin- tai nettipäivystäjäksi. Seurakunnan tai jonkin järjestön kautta he voivat hakeutua ystäväpalveluun ja vieraila ryhmäajalla yksinäisten vanhusten luona.

Ryhmissä voidaan tutustua edullisiin tai ilmaisiin harrastuksiin ja järjestöjen tekemään vapaaehtoistyöhön. Tutkimusten mukaan **yksinäiset tekevät vähemmän vapaaehtoistyötä kuin muut**. Tavoitteena on, että myös harrastusten ja järjestötyön kautta ihmiset löytävät merkityksellisiä sosiaalisia suhteita elämäänsä.

Tarja kertoo, että hänen poikansa Paavo oli korona-aikaan masentunut. Epidemia keskeytti ammattikoulun harjoittelujakson ja Paavon bändikeikat. Työtön Tarja kertoo, kuinka hän kesällä havahtui siihen, että masennus tarttuu. Kun hän oli koko kesän kotona Paavon kanssa, hän alkoi jo miettiä yhteistä itsemurhaa poikansa kanssa, kun elämältä meni merkitys. Äiti kuitenkin havahtui ajoissa ja onnistui löytämään kontakteja toisiin ihmisiin. Nyt poikakin on jo saanut elämästä uudelleen kiinni.

MASENNUS TARTTUU

Yksinäisyys ja masennus liittyvät toisiinsa. Usein on vaikea sanoa, kumpi on seurausta kummasta. Koska masennus myös tarttuu, on ymmärrettävää, että monet välttävät masentuneen seuraa. Tällöin masentuneesta tulee entistäkin yksinäisempi. **Jos työttömällä on kotonaan masentunut puoliso, lapsi tai vanhempi, hänelle olisi ensiarvoisen tärkeää päästä päivittäin pois kotoa terveiden ihmisten seuraan.** Jos ihmisellä ei ole ulkoapäin tulevaa syytä lähteä liikkeelle – kuten työtä, opintoja tai RoRo-ryhmää – on hyvin todennäköistä, että ihminen viettää liikaa aikaa kotona henkisesti kuormittavassa tilanteessa.

Jos terve, työttömäksi jäävä henkilö pääsee välittömästi työttömäksi jäätyään RoRo-ryhmään, masentumisen vaara on paljon pienempi kuin jos hän jää yksin kotiin. Toisaalta henkilö, joka jää lievän masennuksen takia sairauslomalle, voidaan liittää johonkin RoRo-ryhmään. Aluksi hän ei ehkä jaksakaan lähteä liikkeelle osallistuakseen ryhmän toimintaan. Tällöin joku tehtävään sopiva ryhmäläinen voi toimia hänen tukihenkilönään eli käydä päivittäin hänen luonaan juttelemassa, viedä hänet kävelyille tai laittaa hänen kanssaan ruokaa. **Eläinrakas masentunut hyötyy ”koiraterapiasta”** eli siitä, että joku ottaa mukaan koiransa mennessään häntä tapaamaan.

RYHMÄSTÄ VERTAISTUKEA

Moni suomalainen on elämänsä aikana käynyt läpi lievän tai vaikean masennuksen. RoRo-ryhmästä masentuneen on mahdollista saada vertaistukea. Masennuksesta toipumiseen auttavat läheisten tuki, liikunta, omien ajatusten pohtiminen kirjoittamalla sekä merkityksellisten asioiden löytäminen elämään. Lyhyetkin päivittäiset ilonhetket edistävät toipumista. RoRo-ryhmän toimintaan osallistuminen altistaa masentuneen näille pienille ilonhetkille.

LIIKUNTA ON OIKEASTI IHMELÄÄKE

Markku Ojanen, psykologian emeritusprofessori, nostaa kirjassaan *Hyvinvoinnin käsikirja* esiin liikunnan merkityksen masennuksen hoidossa. Hän toteaa, että liikuntatutkimusten tulokset on mahdollista pelkistää seuraavaan lauseeseen: Ryhmän, jonka mieliala on keskimääräistä huonompi, mielialaa kohottaa lähes mikä tahansa kohtalaisen aktiivinen, pääosin myönteiseksi koettu liikunta, jota toteutetaan systemaattisesti vähintään muutama kertaa viikossa.

AUTTAJA SAA APUA

Ojanen toteaa kirjassaan, että terapiakulttuurissa velvollisuudet nähdään rajoituksina ja esteinä. Hänen mukaansa tällaisessa ajattelussa lähdetään siitä, että ensin ihmisen pitää hoitaa itsensä kuntoon ja vasta sitten hän voi kääntyä katsomaan muita. Ojanen kyseenalaistaa tämän ajattelumallin, koska tällöin kavennetaan niiden ratkaisuvaihtoehtojen määrää, jotka voisivat edesauttaa ihmisen paranemista. **Masennus ei helpotu sillä, että ihminen keskittyy omaan oloonsa**, mutta se voi helpottua, jos ihminen ottaa pienen askelen ulospäin kuten esimerkiksi RoRo-ryhmässä opettaa toiselle ryhmäläiselle it-taitoja tai neulomista.

TYÖTTÖMYYS ON TERVEYSRISKI

Tutkimukset osoittavat, että työttömät voivat keskimäärin heikommin sekä fyysisesti että psyykkisesti kuin työssä olevat. Työttömät tupakoivat enemmän ja korkea verenpaine, korkea kolesteroli sekä lihavuus ovat heillä yleisempiä kuin työssä olevilla. **Vähäinen liikkuminen tai liikunnan puuttuminen kokonaan lisää sairastavuutta** ja heikentää ihmisen toimintakykyä ja elämänlaatua. Useimmat elintasosairaudet on mahdollista välttää tai niiden pahenemista on mahdollista hidastaa parantamalla ruokavaliota ja lisäämällä liikuntaa.

Monet elämäntapamuutokset on helpompi toteuttaa ryhmässä kuin yksin. Päivittäinen kävely, pyöräily, käynti kuntosalilla tai kierros frisbeegolf-radalla kohentaa mielialaa ja fyysistä terveyttä. Kun ryhmässä tapahtuvasta liikunnasta tulee tapa ja terveysvaikutukset alkavat näkyä, tapa voi siirtyä myös vapaa-ajalle.

RAVITSEMUS PARANEE

RoRo-toiminta voi myös parantaa ihmisten ravitsemusta. Ryhmän innokas ruuanlaittaja voi opettaa uusavuttomalle arkiruuan valmistusta jomman kumman kotona. Jos ryhmän kokoontumistilassa on keittiö, he voivat valmistaa aterioita koko ryhmälle. Jollekin ryhmälle voi järjestyä mahdollisuus käydä syömässä lähikoululla edullinen ja terveellinen lounas, jolloin oppilaiden ruokailun tähteet eivät päädy biojätteeksi.

MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUS SUOMALAISTEN KESKELLÄ

Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa. Jos maahamme muuttanut ei opiskele tai käy työssä, hänellä tulisi olla velvollisuus käyttää aikansa tavalla, joka parantaa hänen työllistymismahdollisuuksiaan ja auttaa häntä sopeutumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajat, jotka näkevät vaivaa ja oppivat suomen kielen, kertovat yleensä saman tarinan: **kielitaito oli heille portti sisälle yhteiskuntaan.** Maahanmuuttajat kannattaa kotouttaa suomalaisten keskellä. RoRo-ryhmässä muualta tullut pääsee harjoittelemaan suomen ymmärtämistä ja puhumista. Samalla hän saa suomalaisia ystäviä.

On olemassa paljon suomen kielen oppimiseen tarkoitettua materiaalia, jota voidaan ryhmässä hyödyntää. Myös monet tavalliset seurapelit soveltuvat kielenoppimismateriaaliksi. Yhdessä laulaminen ja laulujen sanojen etukäteen opettelu on hyvä tapa oppia suomen kieltä. Maahanmuuttaja voi RoRo-ajalla viettää viikon suomalaisen eläkeläispariskunnan mökillä, jossa hän tutustuu suomalaiseen mökkikulttuuriin. Hän oppii valmistamaan suomalaista ruokaa, käyttämään viikatetta ja vesuria, hakkaamaan halkoja, käyttämään katiskaa, lämmittämään saunan, poimimaan mustikoita – ja tietysti ymmärtämään ja puhumaan suomen kieltä.

HUONO-OSAISUUS EI OLE VAIN KÖYHYTTÄ

Iloitsen kuullessani, että 23-vuotias Maisa on saanut opiskelupaikan ammattikorkeakoulusta. Vuoden päästä kuulen, ettei hän aloittanut opintoja. Asuntohakemukseen oli tullut opiskelija-asuntoasäätiöltä kielteinen vastaus.

*Mä lopetin amiksessa, kun olisi pitänyt uusia englantia ja ruotsi. Noitten takia olisi pitänyt uusia koko vuosi. Ei v---u kiinnostanut. Ne kyllä sano siellä viimeisessä harjoittelupai-
kassa, että ”sulla on sitten varma työpaikka täällä, kunhan vaan saat opinnot loppuun.”*

Tomi, työtön, ei tutkintoa

Istun kolmen nuoren kanssa pienessä, tupakansavuisessa yksiössä. Sohvapöytä on täynnä kaljatölkkejä. Katselen, kun yksi nuorista pelaa videopeliä, jossa hän ehtii katseluhetkeni aikana tappaa enemmän ihmisiä kuin luultavasti kukaan yksittäinen sotilas talvi- tai jatkosodan aikana. Kukaan nuorista ei käy töissä eikä kenelläkään ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Pelaaja päätyy vankilaan, toinen nuori huumekierteen jälkeen katkaisuun, kolmannelta en tiedä.

Karo on kirjoittanut ylioppilaaksi, mutta muutama lukion kurssi on suorittamatta, joten Karo ei voi hakea jatko-opintoihin. Karo voisi tenttiä kurssit iltakoulussa. Hän kuitenkin toteaa, että hänen on vaikea löytää itsenäiseen kurssien suorittamiseen tahdonvoimaa ja keskittymiskykyä.

Juttelen 17-vuotiaan Villen kanssa mahdollisuudesta ansaita rahaa poimimalla marjoja. Hän innostuu ajatuksesta, mutta tarvitsisi selvästi jonkun porukan, jonka kanssa lähteä marjaan yhdessä. Koti ei tarjoa Villedelle työnteon tai työn hakemisen mallia. Nyt Ville on 23-vuotias, hänellä ei ole opiskelupaikkaa eikä hän ole ollut vielä päiväkään töissä.

Kirjassaan *2020-luvun yhteiskuntapolitiikka* Osmo Soininvaara kirjoittaa: ”Huono-osaisuus ei ole vain köyhyyttä, eikä sitä siksi pysty torjumaan vain tulonsiirroilla. Se on tulevaisuuden näkymien synkkyyttä, romahtaneita haaveita sekä menetettyä elämänuskoa ja itsetuntoa.”

MALLIOPPIMINEN ON LIIAN TEHOKASTA

Monet tutkijat ovat nostaneet viime vuosina esiin sen, että taloudellinen tuki ja toisen asteen koulutukseen ohjaaminen eivät ole riittäviä keinoja huono-osaisuuden kierteen katkaisemiseen. Tutkittaessa sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuutta on havaittu monia tekijöitä, joilla on itsenäinen, suora vaikutus. Pitkäaikaisesti toimeentulotukea saaneiden vanhempien lapsista 43% on itsekin toimeentulotuen asiakkaita nuorina aikuisina. **Lasten tulevaa toimeentulotuen asiakkuutta ei selitä vanhempien pienituloisuus, köyhyys tai yleensä perheiden väliset tuloerot vaan se on tutkimusten mukaan nimenomaan seurausta vanhempien toimeentulotuen asiakkuudesta.** Kyse on ainakin osittain mallioppimisesta. Lapsi oppii lähipiiriltään, että toimeentulotuen asiakkuus on normaalia. Hän saa heiltä tietoa siitä, miten toimeentulotukea haetaan ja millainen säännöstö siihen liittyy.

Sama mallioppiminen koskee työttömyyttä. Pitkäaikaisesti työttömänä olleiden vanhempien lapsista 29% on myös itse työttömiä nuorina aikuisina. Työttömien vanhempien lapset tietävät, millaista on työttömän elämä ja työttömyys näyttäytyy heille yhtenä vaihtoehtona muiden joukossa. Jos työttömän vanhemman lapselta puuttuvat kokonaan opiskelun ja työn kannalta myönteiset roolimallit, työttömyys näyttäytyy entistä varteenotettavammalta vaihtoehdolta. Tutkimusten mukaan **työttömien lapsista tulee todennäköisemmin työttömiä kuin työtätekevien lapsista siinäkin tapauksessa, että lapset saisivat hankittua toisen asteen tutkinnon.**

SAMAT VAI ERI LÄHTÖKOHDAT

Suomalainen yhteiskunta tarjoaa periaatteessa kaikille lapsille samat lähtökohdat. Lapset saavat neuvolan, päiväkodin ja myöhemmin koulun ja kouluterveydenhuollon palvelut. Lapsi saa koulussa tarvittaessa tuki- ja erityisopetusta tai kuraattorin tai psykologin apua. **Lapsen kodin eli vanhempien tai huoltajan merkitys lapsen tulevaisuudelle on kuitenkin kaikista tärkein.** Jos lapsen huoltajalla on alkoholi- tai huumeongelma, mielenterveysongelma tai henkisesti kuormittavia taloudellisia vaikeuksia, hänen mahdollisuutensa tarjota lapselle riittävän hyvää lapsuus vaikeutuu. Usein todetaan, että lapsi selviää, jos hänellä on yksikin turvallinen, tasapainoinen aikuissuhde. Kymmeniltä tuhansilta suomalaislapsilta puuttuu tällainen aikuinen.

YKSI TURVALLINEN RORO-AIKUINEN

Juhlapuheissa vaaditaan lisää rahaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn ja todetaan, että on välttämätöntä palkata lisää nuorisotyöntekijöitä, sosiaalityöntekijöitä, kuraattoreja ja psykologeja. Oman kokemukseni mukaan monessa tapauksessa olisi vielä **tärkeämpää löytää tavallisia, tasapainoisia aikuisia, jotka olisivat valmiita pitkäkestoiseen ystävyysyhteisön syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa.** Tällaiset aikuiset voisivat tukea nuoren itsetuntoa ja rohkaista häntä katsomaan, mitä mahdollisuuksia löytyy kotoa saadun työttömyys ja toimeentulotuki -mallin ulkopuolelta. RoRo-ryhmissä on aikuisia, joille tällainen tehtävä sopii. Jotta nuorelle merkitykselliseksi muodostuva ihmissuhde ei katkea, tällaiseen tehtävään pitäisi valita vain sellaisia RoRo-ryhmäläisiä, jotka ovat valmiita jatkamaan yhteydenpitoa nuoren kanssa myös työllistyttyään, jos ystävyysyhteys tuntuu molempien mielestä toimivalta.

RATKAISEVA TUKEA

Esimerkkikertomuksen Tomi, joka oli viettänyt koko lapsuutensa erilaisissa laitoksissa, ja jonka ammattiopinnot jäivät kesken, olisi luultavasti tällä hetkellä mukana työelämässä, jos hän olisi ammattikouluaikana saanut rinnalleen RoRo-ryhmäläisen. Karo, jolta puuttui muutama lukion kurssi, saattaisi nyt olla opiskelija, jos nuorten asioita järjestävällä Ohjaamolla olisi ollut antaa hänelle RoRo-ryhmäläinen opiskelemaan päivittäin hänen kanssaan. Vilelle koti ei tarjonnut mallia työnteosta tai työnhausta. Jos Nokialta irtisanottu ystäväni Kalle, innokas marjastaja, olisi RoRo-ryhmäläisenä vienyt hänet pari viikoksi marjaan, korkeakouluopinnoista haaveileva Ville olisi saanut sekä kokemuksen työstä että viisaan aikuisystävän.

Monilla nuorilla on valtava aikuisen nälkä ja yksittäiset kuraattori- tai psykologikäynnit eivät tätä nälkää tyydytä. RoRo-ryhmäläisten joukossa olisi paljon terveet elämäntavat omaavia, tasapainoisia aikuisia, joiden antamalla ajalla olisi suuri merkitys joillekin yläkoululaisille tai toisen asteen tutkintoa suorittaville nuorille. Yläkoulujen ja ammattioppilaitosten opettajat pystyvät nimeään monia nuoria, joille ystävyys RoRo-ryhmäläisen kanssa toimisi merkittävänä suojana syrjäytymistä vastaan. Myös RoRo-ryhmien jäseninä on nuoria työttömiä, joilla on ollut vaikea lapsuus ja joille ystävyysyhteys ryhmässä olevan tasapainoisen aikuisen kanssa olisi merkityksellinen.

VAPAUTUMINEN RORO-RYHMÄÄN

Vankilajakso irrottaa ihmisen arkirutiineista ja tavallisesta elämästä. Vaikka vanki onnistuisikin vapauduttuaan saamaan asunnon, paluu vanhoihin kuvioihin on todennäköistä, jos hän ei saa nopeasti työtä ja löydä uusia ihmissuhteita. **Vapautuminen suoraan RoRo-ryhmään**, monenlaisten ihmisten yhteisöön, **on huomattavasti parempi vaihtoehto kuin vapautuminen oman kodin tyhjyyteen ja entisten ystävien pariin**. Vangin kanssa voidaan etukäteen sopia, että RoRo-ryhmän vetäjälle kerrotaan hänestä ja vetäjä valitsee pari sopivaa ryhmäläistä, jotka ryhtyvät henkilön tukihenkilöiksi. He voivat lähteä vapautuneen vangin kanssa saman tien viikoksi vaeltamaan ja sen jälkeen he ovat läsnä vangin arjessa, kun tämä opettelee vapaana elämistä. Parhaassa tapauksessa ryhmäläiset kulkevat hänen rinnallaan senkin jälkeen, kun he kaikki kolme ovat työllistyneet. Vaikka vanki palaisi entisiin kuvioihinsa ja lopulta uudelleen vankilaan, viikot tai kuukaudet RoRo-ryhmässä eivät ole hänen kohdallaan turhia. Ne voivat olla juuri se muisto hyvästä, tavallisesta elämästä, jonka hän seuraavalla vapautumiskerralla tarvitsee, jotta sillä kertaa elämänmuutos oikeasti onnistuu.

KOULUTUS PERIYTYY

Kollegani kertoo, että pari vuotta aiemmin lukiostamme valmistui kuuden laudaturin ylioppilas. Pojan vanhemmat sanoivat tälle, että enempää ei kannata opiskella vaan on syytä alkaa etsiä töitä.

Tavallisesta päivälukiosta ylioppilaaksi valmistunut Riku kertoo, ettei osallistunut koulunsa ylioppilasjuhliin. Hän kävi vain hakemassa koulusta todistuksensa. Kotonakaan ylioppilaaksituloa ei nähty tarpeelliseksi juhliä.

Sosiaalinen liikkuvuus on Suomessa hidastunut. Koulutus periytyy entistä selvemmin ja yhä useammalla akateemisesti koulutetulla henkilöllä lapsuudenperhekin on ollut akateeminen. **Lukion aloittavista nuorista kolmella neljästä on ainakin yksi korkeakoulutettu vanhempi**. Nämä nuoret myös suorittavat lukion loppuun suuremmalla todennäköisyydellä kuin vähemmän koulutettujen vanhempien lapset. Myös ammatillisen koulutuksen loppuunsaattaminen on todennäköisempää, jos nuoren vanhemmista ainakin toinen on korkeakoulutettu.

MITÄ ON MAHDOLLISTA TAVOITELLA

Suomen ei kannattaisi edes pelkästään taloudellisesti ajatellen jättää kouluttamatta yhtäkään nuorta. Ilman toisen asteen tutkintoa olevan nuoren todennäköisyys joutua työttömäksi on huomattavasti suurempi kuin tutkinnon suorittaneen nuoren. Sanotaan, että kaikilla nuorilla on Suomessa samat mahdollisuudet. Kuitenkin **vanhempien arvot, asenteet ja toimintamallit vaikuttavat siihen, mitkä asiat nuori kokee tavoittelemisen arvoisena tai edes mahdollisina.**

Yliopistoon pyrkivän nuoren tilanne on aivan erilainen, jos hän on lukioaikanaan keskustellut korkeakouluopinnoista ja opiskelijaelämästä lääkärivanhempiansa ja juristititinsä kanssa – kuin jos nuoren perheeseen on kuulunut työtön alkoholisti-isä ja mielenterveysongelmista kärsivä äiti, joiden kanssa keskustelu on rajoittunut vanhemman esittämään pyyntöön: ”Voitsä hakee mulle kaupasta askin tupakkaa?” Akateemisessa perheessä nuori näkee, millaisia mahdollisuuksia opinnot tarjoavat. Lapsi oppii usein myös keskustelemaan yhteiskunnallisista asioista, mikä ohjaa häntä kriittiseen ajatteluun ja siten valmistaa häntä akateemisiin opintoihin.

EROJA VOI TASOITTA

RoRo-ryhmäläiset voivat tehdä paljon nuorten kotitaustojen erojen tasoittamiseksi. Eri ammattien edustajat voivat pienissä ryhmissä käydä kouluilla kertomassa opinnoistaan ja työurastaan. **Yläkoulun päättöluokan tai lukion oppilaille voidaan pitää korkeakoulu-klubia**, jossa korkeakoulutetut RoRo-ryhmäläiset kertovat tieteenalastaan, opinnoistaan ja työurastaan. Heiltä saa tietää, miten korkeakouluopiskelu eroaa lukio-opinnoista, miten opintojen rahoitus järjestyy, mitä opinnot antavat ihmiselle henkisesti ja millaisia mahdollisuuksia ne avaavat hänelle.

RoRo-ryhmäläisten joukossa on henkilöitä, jotka ovat jossain vaiheessa elämäänsä toimineet esimiehinä tai joilla on ollut oma yritys ja sen palveluksessa työntekijöitä. **He voivat käydä kouluissa tekemässä oppilaille harjoitustyöhaastatteluja** kuviteltuja tai todellisia kesätyöpaikkoja varten ja antaa haastattelun jälkeen nuorelle arvokasta palautetta. He voivat myös kertoa nuorille, miten hakea sellaisia työpaikkoja, joista ei ilmoiteta missään.

Työelämässä pitkään mukana olleet osaavat kuvata, millaisia flow-kokemuksia hyvässä työyhteisössä voi saada ja miltä tuntuu olla jäsenenä upeassa projektissa. **Työttömän vanhemman lapsi ei kuule näitä tarinoita kotonaan.** RoRo-ryhmäläiset voivat myös keskustella oppilaiden kanssa työelämän pelisäännöistä todellisten esimerkkien avulla: mihin työnantaja ja työntekijä sitoutuvat työsopimuksen tehdessään ja mitä sopimusrikkomuksista seuraa. Oppilaiden kanssa voidaan pohtia aitojen esimerkkien kautta asenteen merkitystä, esimerkiksi sitä, mitä eräs toimitusjohtaja pyrki kuvaamaan seuraavalla laskutoimituksella: **asenne x (koulutus + työkokemus + taito) = työntekijän arvo yritykselle.**

Suomalaisessa työllisyyspolitiikassa tapahtuu parhaillaan suuria muutoksia. TE-palvelut on tarkoitus siirtää valtiolta kunnille vuoden 2024 aikana. Hallituksen on tarkoitus antaa asiasta esitys eduskunnalle syyskuussa 2022. Heinäkuussa 2022 perustettiin valtio-omisteinen Työkanava Oy. Toiminta on tarkoitus käynnistää vuoden 2022 aikana ja yrityksen tavoitteena on työllistää vaikeimmin työllistettäviä ihmisiä.

Maaliskuussa 2021 käynnistyivät työllisyyden kuntakokeilut, joita on tarkoitus jatkaa kesäkuuhun 2023 asti. Kuntakokeiluihin osallistuu 25 kokeilualueetta ja 118 kuntaa. Kokeiluun ohjataan ne henkilöt, jotka eivät ole oikeutettuja ansiopäivärahaan. Heidän lisäksi kokeiluun ohjataan kaikki alle 30-vuotiaat sekä maahanmuuttajat ja vieraskieliset. Kokeiluissa työllisyys-, koulutus- sekä sosiaali- ja terveyspalvelut liitetään entistä tiiviimmin yhteen. Palvelumallia ei rajata tiukasti, vaan kunnat voivat kehittää palveluja haluamallaan tavalla huomioiden oman alueensa työnhakijoiden ja työnantajien tarpeet. Tarkoitus on pilotoida erilaisia tapoja tarjota työllisyyspalveluja. RoRo-mallilla on yhtymäkohtia kuntakokeiluihin. Merkittävin kuntakokeilujen ja RoRo-mallin välinen ero on siinä, että **kuntakokeilut eivät koske ansiopäivärahan saajia. RoRo-toiminnassa heidät pitää saada mukaan, koska ryhmät tarvitsevat heidän panoksensa.**

PÄÄTTÄJIEN VASTUU

Suomen tulevaisuuden ennustaminen on tällä hetkellä vaikeaa maailmantilanteen epävarmuudesta johtuen. Edessä voi olla lama ja työttömyyden merkittävä kasvu. Jotta vältettäisiin 1990-luvun laman aiheuttamien pitkäkestoisten sosiaalisten ongelmien toistuminen, on järkevää ottaa ajoissa käyttöön RoRo-malli, joka tukee sekä työttömien että heidän lastensa henkistä ja fyysistä hyvinvointia ja työllistymistä.

VALLAN UUSJAKO

Koska RoRo-malli koskettaa laajasti eri yhteiskunnan osa-alueita kuten sosiaali- ja terveys-tointa, työllisyyspalveluja ja koululaitosta, sen käyttöönotto merkitsisi muutosta, jolla voisi olla yllättäviä seurauksia. **Kenen vaikutusvalta yhteiskunnassa lisääntyy ja kenen vähennee mallin käyttöönoton seurauksena?** Mikä vaikutus RoRo-toiminnalla on sosiaali- tai terveysalan järjestöjen työhön tai ammattiyhdistysliikkeeseen? Millä lailla RoRo-toiminta jakaa valtaa uudelleen? Todennäköistä on, että RoRo-toiminnalla tulisi olemaan pelkästään ryhmien suorittamia tehtäviä laajempi vaikutus yhteiskuntaan. Ihmisten aktivoituminen alkaa näkyä järjestötoiminnassa ja ehkä myös politiikassa. Myös ihmisten kohentuneen hyvinvoinnin seuraukset ovat näkyviä.

YKSILÖN VASTUU LAAJENE

Suomalaisen hyvinvointivaltion toiminta perustuu kansalaisten laajasti jakamaan näkemykseen, jonka mukaan palkkaa tai muita tuloja nauttivien eli kohtuullisessa tai hyvässä yhteiskunnallisessa asemassa olevien ihmisten tulee tukea veroja maksamalla taloudellisesti heikommassa asemassa olevia. Vastuuyhteiskunnassa vastuu toisista ihmisistä laajenee. **RoRo-ryhmissä vastuun kantaminen ei ole taloudellista vaan se on toisten ihmisten auttamista omilla tiedoilla, taidoilla ja verkostoilla.** Avun vastaanottaminen on vastuun kantamista omasta itsestä.

TYÖLLÄ ANSAITAAN TOIMEENTULO JA ARVOSTUS

Työ on sekä tapa ansaita toimeentulo että ansaita toisten ihmisten arvostus. RoRo-toiminnan yksi tehtävä on osoittaa, että nämä kaksi työn merkitystä voivat toimia myös irrallisina. Työ on arvokasta, onpa se sitten palkkatyötä, kodissa tapahtuvaa lasten tai vanhusten hoitoa, RoRo-toimintaa tai vapaaehtoistyötä. On mahdollista, että sekä RoRo-mallin että pysyvän palkkatuen yhtäaikainen vakiinnuttaminen tarjoaisivat tulevaisuudessa realistisen mahdollisuuden kansalaispalkan käyttöönottamiselle, mikä mahdollistaisi tukijärjestelmämme yksinkertaistamisen.

VIISI KERTOMUSTA TULEVAISUUDESTA

EETU

- *Toi Eetu on kuule miljoonan dollarin mies.*
- *Mitä sä tarkoitat. Eikö se ole laatoittaja?*
- *On.*
- *Tienaako laatoittajat nykyään niin hyvin? Vai onko Eetu voittanut lotossa?*
- *Ei kumpaakaan. Eetu oli kuusi vuotta sitten vuoden RoRo-ryhmässä. Yksi nuori pääsi siellä jaloilleen ja se oli pitkälti Eetun ansiota. Se nuori meni amikseen ja on nyt ollut kolme vuotta töissä ja kuultiin juuri, että sillä menee hyvin. Niin, sitä mä tarkoitin, että joku on laskenut, että yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle noin 1,2 miljoonaa euroa.*

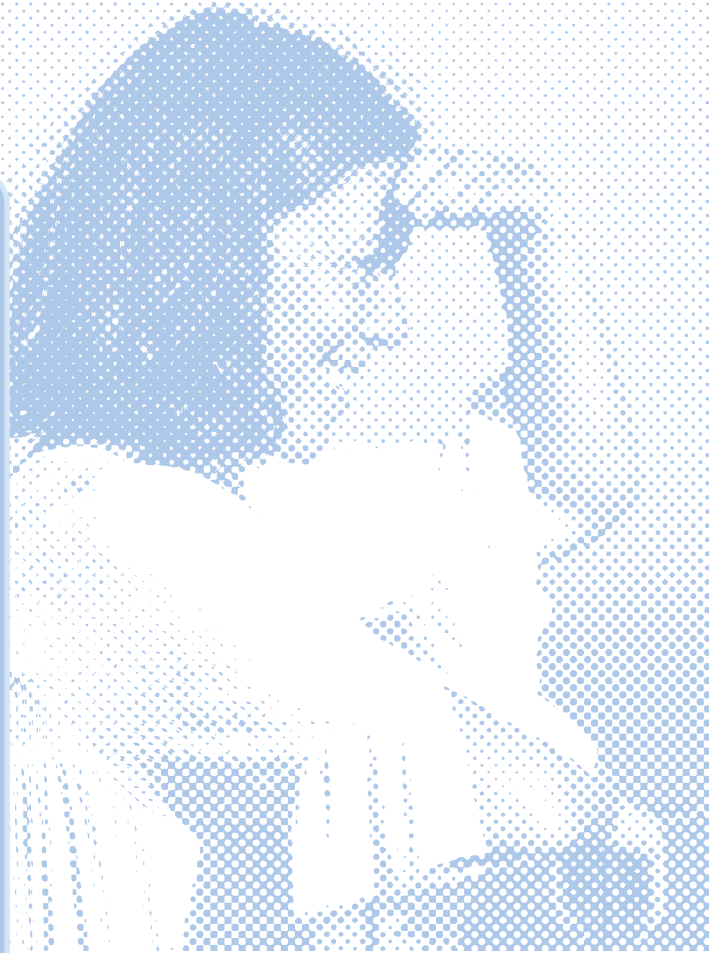
HELENA

Helena on 57-vuotias sinkku. Hän on vuosien aikana ehtinyt sopeutua ajatukseen lapsettomuudesta, mutta hän pelkää jo etukäteen lapsenlapsettomuutta eli sitä kipua, kun ystävät alkavat kertoa lapsenlapsistaan.

Helena irtisanotaan paikallislehden toimituksesta 20 työvuoden jälkeen. Oman alan työnäkymät ovat heikot. Kun Helena aloittaa RoRo-ryhmässä, ryhmän vetäjä haastattelee hänet. Vetäjä toteaa, että Helena voisi sopia tukihenkilöksi RoRo-ryhmän 18-vuotiaalle Lauralle ja kehottaa häntä tutustumaan Lauraan.

Laura odottaa lasta, jonka isä ei ole kiinnostunut olemaan mukana lapsensa elämässä. Lauralla ei ole mitään yhteyttä myöskään lapsuudenperheeseensä. Helena ja Laura tutustuvat niin hyvin, että Laura pyytää Helenan tukihenkilöksen synnytykseen. Helenasta tulee Lauran lapsen kummi ja samalla kuin mummi.

Kun Laura äitiysloman jälkeen aloittaa ammattiopinnot, Helena ottaa lapsen arkisin hoitoonsa. Kun Laura menee myöhemmin naimisiin, Helena saa kaksi lastenlasta lisää.

ELINA

Satun eräissä tilaisuudessa samaan lounaspöytään Elinan, herttaisen diplomi-insinöörin kanssa Työtön Elina toteaa: "Tänään näin upean auringonnousun, kun oli kerrankin syy nousta aamulla ylös."

Elina kertoo tehneensä viime vuosina vain pari lyhyttä, oman alansa työtä. Työvoimatoimiston virkailijan kanssa on kuulemma pohdittu, että Elina voisi hakea työtä kassahenkilönä.

RoRo-ryhmässä hänen tarinansa voisi jatkua näin: Elina vieraillee viikoittain RoRo-ajalla 87-vuotiaan Raijan luona. Toukokuussa Raijan poika soittaa Elinalle ja sanoo: "Äiti haluaisi niin kovasti olla kesän mökillä, mutta ei pärjää siellä yksin. Kuulimme, että sinulla on auto ja pidät kovasti puutarhanhoidosta kuten äitikin. Me lapset voisimme palkata sinut kesä-heinäkuuksi äidin seuraksi mökille. Käymme

mökillä pari kertaa kuukaudessa omien lastemme kanssa ja saisit ne viikonlopun vapaiksi. Meidän elämäämme helpotaisi kesällä kovasti, kun tietäisimme, että äidillä on kaikki hyvin ja että hän saa olla mökillä, jossa on viettänyt kaikki kesänsä viimeiset viisikymmentä vuotta."

Sairaus- ja työttömyysjaksojen aikana Elinan elämästä ovat hävinneet lähes kaikki ystävät, joten Elina tarttuu tarjoukseen. Kesän aikana hän tutustuu vaihtopäivien mökkikahveilla Raijan lasten perheisiin. Raijan tyttärellä on yritys ja käy ilmi, että siellä olisi tarjolla työtehtävä, johon Elina voisi olla juuri sopiva henkilö. Tehtävässä ei tarvita diplomi-insinöörin koulutusta, mutta hän pääsisi käyttämään työssä jonkin verran sekä koulutustaan että työkokemustaan. Elokuun lopussa Elina aloittaa työt Raijan tyttären yrityksessä.

LASSE

Lasse, 20v, palaa viikon RoRo-jaksolta 75-vuotiaiden Olavin ja Raijan mökiltä. Mökillä Lasse on oppinut hakkaamaan halkoja, niittämään viikatteella ja käyttämään sekä moottorisahaa että halkomiskonetta. Lassella on peruskoulun päättötodistus, mutta ei toisen asteen tutkintoa. Olavilla on aikoinaan ollut oma teollisuusyritys ja Lassen kanssa on juteltu paljon yritykseen liittyvistä asioista.

Kun Lasse palaa takaisin RoRo-ryhmäänsä, hän selittää lounaalla toisille: ”Me puhuttiin sen Olavin kanssa paljon myyntityöstä. Se sano, että myyjät on niitä, jotka pitää yhteiskunnan rattaat pyörimässä. Myyjät on ne, jotka hankkii tehtaille työt. Se Olavi oli sitä mieltä, että minusta tulisi hyvä myyjä, kun osaan kuunnella ja kysellä. Lisäksi olen kuulemma ahkera enkä valita pienistä. Hyvis-tä myyjistä on kuulemma kauhea pula.

Se alko oikeestaan siitä, kun kerroin sille Olaville vähän mun huumebisneksistä. Nehän on nyt loppu, mutta se Olavi sano, että kannattaa hyödyntää kaikki oppi, mitä on elämässä saanut - vaikka olisi tullut huumekaupasta.

Me mietittiin sen Olavin kanssa vähän sitä, mihin kouluun mun kannattaisi ensi keväänä hakea, että pääsisin sitten parhaiten myyntihommiin. Se lupasi vähän jutella serkkunsa kanssa, jos pääsisin kokeilemaan myyntiä sen torikojulle vielä tänä kesänä. Olavi sano, että kun torikaupalla alottaa niin voi lopulta päästä myymään vaikka jäänmurtajia! Se lupasi lainata mulle hyvän kirjan, **Myyntitykki kertoo**, jossa on sellaisia lyhyitä myyjien kertomuksia.

OSSI

Vankilasta vapautunut Ossi on ollut RoRo-ryhmässä kolme kuukautta. Joulun alla ryhmässä jutellaan kunkin joulusuunnitelmista. Ossi toteaa, ettei ole vuosiin viettänyt joulua. Kun Raimo kysyy syytä, Ossi vastaa: Mulla jouluun ei liity yhtään hyvää muistoa.

Raimo juttelee kotona vaimonsa kanssa ja seuraavana päivänä pyytää Ossia heille jouluaatoksi. Ossi kiittää kutsusta, mutta toteaa, ettei pysty, kun joulusta vaan tulee niin paha olo.

Kun jouluaatto lähenee, Ossi alkaa kuitenkin miettiä asiaa ja lopulta rohkaistuu kysymään Raimolta, olisiko kutsu yhä voimassa. Jouluaattona Ossi sitten istuu aterialla Raimon, Raimon vaimon ja lasten sekä lastenlasten kanssa. Aterian jälkeen Raimo istahtaa nojatuoliin vähän syrjemmälle ja kuuntelee sieltä muiden keskustelua.

Kolmevuotias Taneli huomaa tilaisuutensa tulleen ja kiipeää Ossin syliin kirja kädessään: Lue mulle tää kirja.

Ossin mieleen palaa se kerta, kun hän viimeisen kerran luki koulussa ääneen – kuinka toiset nauroivat, kun hän takelteli sanoissaan. ”En mä osaa”, Ossi sanoo vaivaantuneena. – Mä autan, Taneli sanoo. - Äiti on sanonut, että mä osaan tän kirjan melkein ulkoa.

Ossi alkaa hitaasti lukea. Kun hän pidemmissä sanoissa takeltelee, Taneli auttaa – hän tosiaan osaa kirjan käytännössä ulkoa. Taneli hakee pari muutakin kirjaa ja Ossi lukee nekin. Kun joulutortut on syöty ja Ossi tekee lähtöä, Taneli juoksee eteiseen: Koska sä tuut seuraavan kerran lukemaan mulle? Seuraava kerta tulee pian, koska uudenvuodenaattona Raimo ja hänen vaimonsa ovat luvanneet ottaa kaikki lastenlapset hoitoon.

Uudenvuodenpäivän iltana Ossi yrittää muistella, milloin hän olisi edellisen kerran ollut sekä joulun että uudenvuoden juomatta, mutta ei millään pysty muistamaan.